

MEDGYES LÁSZLÓ

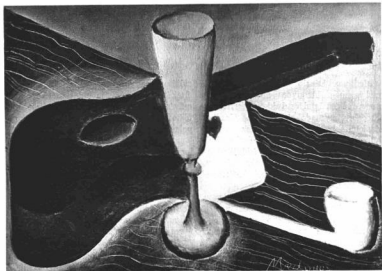
ÍRTA GEORGE VALDEMÁR (PÁRIS)

Medgyes László háború előtt való munkái még bizonyos modorosságban szenvednek. A fiatal festő akkor még Aubrey Beardsley nyomdokain haladt. Grafikai rajzai inkább illusztratív jellegűek és nem árulnak el benső küzdelmeket. Technikájuk befejezett, stílusuk válogatott, zslésük finomult, de alig sejtetik a komoly művészt, kinek főtürekvése plasztikai problémák megoldása lesz.

Medgyes László fejlődésében idegen kultúra került szembe a francia szellemmel. Mikor rövid tanisztartózkodás után Párisba jön, feltlve van az expresszionizmussal. Mint a romantika újabb megnyilatkozása, az expresszionizmus, ez a spontán mozgalom, üdvös hatással lehetett volna a művészetre. Ámde csakhamar a teoretikusok könnyű zsákmánya lett, akik azzal akarták létjogosultságát igazolni, hogy expresszionista törvényeket állítottak föl. Ebből nagy zavar keletkezett. A Grecotól és Cézanne-tól átörökölt, egymás mellé helyezett dramatikus színeket Van Goghtól kölcsönzött formákra alkalmazták. A formákat — tekintettel a kompozíció követelményeire — kisszámú, kezdetleges mértani idomra vitték át. Derain, Priesz és Matisse példájára igyekeztek a kép minden elemét egymással összefüggésbe hozni s így az expresszionista festők szükségszerűen a stílizálás útjára tértek. Az expresszionizmus, mely mint elmélet csúfos kudarcot vallott, a dogmává emelt hisztéria és a dekoráció között ingadozott. Medgyes csak nagyon kis mértékben áldozott ez expresszionista festészet oltárán. Mihelyt Franciaországba kerül, újból tanulásra kényszeríti magát. Művész-lelkiségere megállja a próbát; újból kezd egymás után művészete alapvető problémáinak tanulmányozását. Mindenekelőtt a síkban két dimenzióval körülhatárolt alakok problémája foglalkoztatja őt. Saját magára nézve leszűri a tanulságot a kubizmus vívmányaiából. Szigorú diszciplinának veti alá magát. A széles kompozí-

ciókhoz, ragyogó színekhez, a tónusok értékét megmásító fényhatásokhoz szokott művész a legegyszerűbb tárgyakból összeállított kis csendéleteket fest: poharakat, palackokat, kártyákat, álarccokat, pipákat, hangszereket. Az 1919. év misztikus hajlamú festője matematikussá válik. A formák tényleg valóságos mértani alakokat képviselnek. Egy 1922-ben festett csendélet ezt világosan mutatja. Görbe és egyenes vonalak ellentétéből alkotva, két harántvonalon épült fel, melyet metszési pontjában egy pezsgőspohár merőlegessége keresztez. Medgyes a lokális színeket festi. A fényt és árnyékat kizárólag oly cézzattal használja fel, hogy általa a képben egyensúlyba hozza a síkok térhatását. Gyakran alkalmazza a faktúra különféléseit, hogy ezzel a tárgyak anyagi különbségeit kifejezze. Az 1922-ben festett vásznak sorozata áttekintést nyújtott Medgyesnek saját képességeiről, világosan megláthatta bennök önmagát és kifejezési eszközeit. Utóbb inkább lírai művészetre hajlik, mely közelebb áll az emberi természethez és talán az ő temperamentumához is. Akármint legyen is ez, e korszakának képeiben lényeges és jellegzetes tulajdonságait mind megtaláljuk. Medgyes szereti a mahagoni-barna és tejfehér színek erőteljes harmóniáját. Képeinek minden egyes tónusa jellegzetes, kifejezi az anyagnak súlyát és vateur-értékét.

A puritanizmus néha módszernek üdvös, de nem lehet végcél. Ha nem akarta meggátolni összes festői lehetőségeinek kifejlődését, Medgyes nem korlátozhatta formáinak sokaságát és nem szorítkozhatott pusztán sémák festésére. Mert az ő felfogásában a festészet nem csupán a felállított problémák megoldása, hanem érzékeny nyelvezet, az élő gondolat kifejezésének egyik módja, szerves funkció. Képesnek érezvén magát a felületet megeleveníteni s nemcsak kiszénezi és tarkítani, képzelőtehetségének szabad folyását engedte.

MEDGYES LÁSZLÓ: CSENDELET. 1922.

MEDGYES LÁSZLÓ: ALVÓ NŐ. 1924.

MEDGYES LÁSZLÓ: ANEMONÁK. 1924.

Charles Gillot ár-tulajdonosa, Lyon.

Vonalai idővel meglágyulnak. Elveszítik a szigorúságot, mely kora ifjúságának munkáiban uralkodik, a merevséget, mely francia földön töltött idejének elején készült festményeit jellemzi. Rajza mindenképp a kompozíció rajza. A formát körülírja és kiemeli egyes sajátosságait, de megőrzi a plasztikus írás elvont jellegét. Az *Alvó nő* (1924, őszi Salon) olyan művészre vall, aki sok részlet feláldozása árán eléri a tökéletesedésnek azt a fokát, melyen ezután már fentartja magát. Ez a kép már túlmegy a hű ábrázoláson. A tömegek összhangzatos elosztásával, mely az egész felületet betölti, Medgyes itt egységes képet teremtett, képet, melynek minden része az összhatást szolgálja. Palettája új színekkel gazdagodik. A barna, a fehér és a fekete helyébe vörös, türkizkék és zöld színek lépnek. Faktúrája vastkosabbá válik. Eléri az olajfestés mesterségének azt a megértését, mely azelőtt hiányzott benne. Az *Anemonák* (1924) hajlékony szárai, áttetsző szirmai pesztózusan (en pleine pâte) vannak

festve. Hóborította hegycsúcsoktól körülzárt svájci tájképei, népies ábrázolások módjára festett zöldelő rétjei, a Palace-hoteleknek, e modern várkastélyoknak parkjában elterülő teniszpályákra nyíló felátások: mindezek inspirációjának rendkívüli sokoldalúságáról tanuskodnak. Végül párísi látképeinek sorozata — először kiállítva Devambeznél 1925-ben — fejlődésének újabb korszakát jelzi.

Úgy látszik, Medgyes most már megveti a svájci tájképekben még főlálható festői hatásokat. Szimmetrikus, központosított tárgyelhelyezései egyensúly-szeretetőből erednek. Egyébként a klasszikus felépítésű kompozíció ridegségét nagyban enyhíti a kivétel elevensége, az anyag érzékítése. A *Football-mérkőzésben*, egyik legújabb keletű művében, láthatjuk ezt, ahol a forma feloldódik a színben, mely megtöri és magával ragadja a vonalas szerkezetet. A felszabadult szín határozza meg a kép ritmusát. Ezen utolsó művével Medgyes kétségbevonhatlan jelét adta festői

teltségének. Kívánatos, hogy további tanulmányait a színek terén folytassa.

Medgyes színházi dekorációi tanulmányozásra érdemesek. A Beriza-színházban, melynek művészi vezetője, színre hozta Le Flem Pál *Aucassin et Nicolette* című darabját, Ribemont-Dessaignes *Szívárványát*, Lord Bernersnek Merimée nyomán írt *Le Carosse du Saint Sacrement*-jét, Dupont Gabriel *La Farce du Cuvier*-jét és Malipiero *Sept Chansons*-ját.

Medgyes valódi „metteur-en-scène” a szó legtágabb, legteljesebb értelmében. Díszleteket és kosztümöket készít, rendezi a játékokat, a világítást, az egész színházi együttest. A feladatot minden elméleti előfeltétel nélkül oldja meg. Így Ribemont-Dessaignes darabjában, a *Szívárvány*-ban, részben festett, részben plasztikus díszleteket alkalmaz. Így helyezi át a rokoko spanyol udvar mesterkélt légkörét Peruba (a *Carosse*-ban) a festett drapériák sokaságával. De színházi művészetét talán legjobban jellemzik a *Sept Chansons*-hoz készített díszletei. Ezek a helynek mintegy topografiját adják. Egyszer egy teret, másszor egy templomot, egy intériert jelképeznek. Nem is annyira díszletek ezek, mint inkább a játék különböző keretei, „kíséret-szintér” (plateau fantôme), ahogyan Lévinson a „Comoediá”-ban nevezi őket. „Mindegyik *chanson*-ban a színészek játéka kölcsönöz belső jelentőséget és valódiságot a térben nagyjából felvázolt díszleteknek. Az űrt bekeretelő csúcsíves nyílás elé hét gyertyát helyeznek. Amint a színész nő letérdel előtte, a zene közvetítésével mindent meglátunk a díszletben: a gótikus boltozatot, a szentély fényugár-

zását, a hely szentségét, az estét. Utóbb ugyanezen díszlet a templomtorony legmagasabb emeletét jelenti. A harangozó lengésbe hozza a harangokat egy képzeleti kötéllal, mely *valószínűbb és láthatóbb* a legvastagabb valóságos harangkötélnél. Így minden jelenetben csak a cselekmény nyel összefüggő accessoriumok kelnek életre, a többiek önként eltűnnek, közömbös sémákká válnak a *kíséret-szintéren*, hol a dráma kíséretképpen megjelenő díszletek közt még a végletes naturalistának, az izzó veristának, Malpieronak brutális vagy tragikus cselekményei is jól hatnak. Ilyenmű díszleteknél a plasztikus szuggesztív győz az anyagias illuziók fölött, a találékonyosság a pusztá utánzásón.” Egyike ez a modern színházi művészet legérdekesebb és leggeniálisabb alkotásainak.

Medgyes, a fametsző, nagyszámú címlap és exlibris rajzolója, két angolnyelvű folyóirat művészetrovatának szerkesztője, a messzelátó művészeti író, a fáradhatatlan tevékenységű Medgyes egyszersmind színházművészeti akadémia vezetője is, ahol a technikai ismereteket, a díszletek tervezését, a világítást, a rendezést tanítja. Azt véli, hogy a technikai lehetőségek tudománya a kezdőt rásegíti a színháznak *színházi* felfogására, melynek ő nagy mestere. Újfajta színház-modelljei, melyeket az Arts Décoratifs termeiben állított ki, bizonyítják, hogy Medgyes meg tudná valósítani az architektúrális, modern, de görög és renaissance-hagyományokból fejlődött színház új koncepcióját is. Tanítványai követik őt, mert megérteti és megkedvelte magát, de képzeletüknek meghagyja az elfogulatlan vagy kínlódó szabadságát, mely minden művész alkotáshoz szükséges.

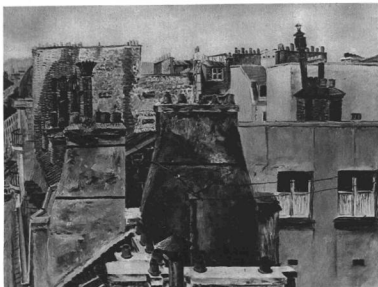
MEDGYES LÁSZLÓ: CHAMPERY. 1924.

Charles Vignier ár tulajdona, Páris.

MEDGYES LÁSZLÓ: LEYSIN. 1924.

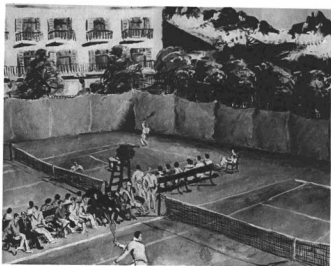
Ilthart ár tulajdona, Newyork.

MEDGYES LÁSZLÓ: PÁRIS HÁZTETŐI. 1928.

MEDGYES LÁSZLÓ: FONTENAY AUX ROSES. 1928.

MEDGYES LÁSZLÓ: TENNIS. 1925.
Charles Vigier úr tulajdona, Páris.

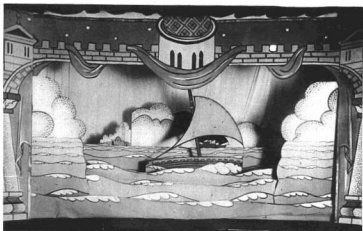
MEDGYES LÁSZLÓ: RUGBY FIELD.
Charles Vigier úr tulajdona, Páris.

MEDGYES LÁSZLÓ: FEKVŐ NŐ. 1924–25.
Damas de tulajdon, Párizs.

MEDGYES LÁSZLÓ: ÖNARCKÉP.

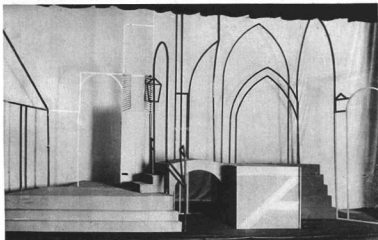

MEDGYES LÁSZLÓ: „AUCASSIN ET NICOLETTE”. CHANTEFABLE DE PAUL DE FLEM.

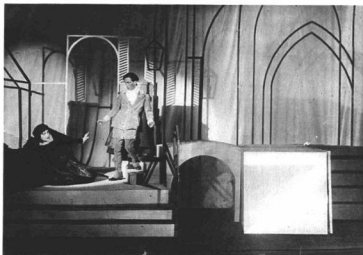
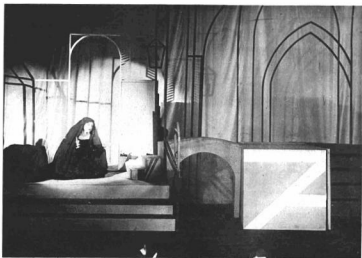
A keret, a függöny és a tenger-díszlet 1925-ben a Theatre des Mathurins színpadára készült.

MÉDGYES LÁSZLÓ: „ARC-EN-CIEL” DE GEORGES RIBEMONT DESSAIGNES.
Készült 1925-ben a Theatre des Mathurins színpodjára.
„HALLALI”.

MÉDGYES LÁSZLÓ: „LES SEPT CHANSONS” DE MALIPIERO.
Egy díszlet hét jelenethez készült 1925-ben a Beriza-nalson számára, a Theatre des Mathurins
és a Nemzetközi Iparművészeti Kiállítás színpodjára.
DÉSZLET.

MEDGYES LÁSZLÓ: „LES SEPT CHANSONS” DE MALIBIERO.
 Egy díszlet két jelenethez készült 1925-ben a Bertza-sáison számára, a Theatre des Mathurins
 és a Nemzetközi Iparművészeti Kiállítás színpadára,
 AZ ÓRÚLT ANYA JELENETE.

ONISZ M. KIL.
 KÉPZŐMŰVÉSZETI
 FŐISKOLA